

Yttrande över remiss från Havs- och vattenmyndigheten gällande miljökonsekvensbeskrivning av ändrade havsplaner

Sammanfattning

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) anser att Havs- och vattenmyndighetens förslag till strategisk miljöbedömning för den kommande uppdateringen av havsplanerna är väl avvägd, men framför ett antal konkreta synpunkter gällande de frågor som ställdes i avgränsningssamrådet.

SLU ser det som angeläget att havsplanerna nu ska uppdateras för att stödja den förestående omfattande utbyggnaden av havsbaserad vindkraft, och vill understryka vikten av en snabb hantering av frågan för att möjliggöra en snabbare omställning till förnybar energiproduktion och en lindring av de långsiktiga negativa konsekvenserna av klimatförändringar.

Generella synpunkter

Havs- och vattenmyndigheten har på regeringens uppdrag inlett en ny havsplaneringsprocess för att möjliggöra för ytterligare energiproduktion i havet. En strategisk miljöbedömning i enlighet med miljöbalkens krav genomförs som del i denna process. Arbetet är en del i tillämpningen av ekosystemansatsen och ska bidra till integrering av miljöhänsyn i planeringen. Ett led i denna miljöbedömning är föreliggande avgränsningssamråd som syftar till att ta fram en bild av vilka frågor som den strategiska miljöbedömningen ska fokusera på och med vilken detaljeringsnivå.

I avgränsningssamrådet framförs att den strategiska miljöbedömningen ska beskriva och bedöma de betydande direkta, indirekta, kumulativa, kortsiktiga och långsiktiga samlade effekterna av de ändrade havsplanerna. SLU anser att en sammanvägd bedömning på havsplannivå av var vindparker kan etableras är mycket välbehövlig för att undvika svårigheter som uppstår vid bedömning av

enskilda vindparkers miljöeffekter. Genom att på en övergripande nivå bedöma de kumulativa miljöeffekterna av storskalig vindkraftsetablering till havs förväntas de nya havsplanerna bidra till att skälighetsprincipen i enlighet med miljöbalken kan tillämpas, och till att undvika ytterligare förseningar i utbyggnaden av havsbaserad vindkraft. Vid de miljöbedömningar som görs idag sker prövningen för ansökan, vilket gör att övergripande hänsyn inte kan tas på ett tillfredsställande sätt. Det här leder som regel till att man vid bedömningen tillämpar försiktighetsprincipen ur ett för snävt lokalt och kortsiktigt perspektiv, så att risken för negativa konsekvenser vid etablering och drift av en vindpark getts stor tyngd medan de långsiktiga positiva miljöeffekterna av havsbaserad vindkraft i form av minskad klimatpåverkan inte vägts in på ett tillräckligt sätt. De nya havsplanerna kan bidra till att omställningen till förnybar energiproduktion påskyndas och de långsiktiga negativa konsekvenserna av klimatförändringar lindras.

SLU anser att Havs- och vattenmyndighetens förslag till strategisk miljöbedömning för den kommande uppdateringen av havsplanerna är väl avvägt. Nedan framförs ett antal konkreta synpunkter gällande de frågor som ställdes i avgränsningssamrådet.

Specifika synpunkter

Kap 1 Strategisk miljöbedömning, ändrade havsplaner och avgränsningssamråd.

Saknas något perspektiv, vad gäller syfte och tolkning av de lagstadgade kraven på strategisk miljöbedömning?

- Kapitlet är väl formulerat gällande betydelsen av en övergripande planering på havsområdesnivå av var vindkraft kan etableras, och därmed undvika de svårigheter att bedöma miljöeffekter som uppstår om lokaliseringsbedömningen görs från fall till fall.

Kap 2 Avgränsning – generellt.

Hur bör alternativ hanteras i havsplaneringen respektive miljöbedömningen?

- Det föreslagna tillvägagångssättet för jämförelse av planförslaget eller förslagen i havsplaneringen respektive miljöbedömningen är lämpliga för att belysa olika scenarier gällande utbyggnaden av vindkraft inom havsområdena eller delar av dem.
- I Sveriges klimatmål, som siktar mot nettonollutsläpp 2045, finns etappmål om 63 och 75 % minskning till 2030 respektive 2040. Med tanke på den rätt höga ambitionen om utsläppsminskning redan till 2030 skulle det vara relevant att lägga in 2030 som ytterligare ett referensår i tillägg till det föreslagna referensåret 2040.

Bör miljökonsekvensbeskrivningen avgränsas i tid och rum på ett annat sätt? I så fall hur?

- Det föreslagna tillvägagångssättet med beskrivning av olika typer av miljökonsekvenser på olika rumslig och tidsmässig skala är rimlig. Gällande effekter på arter och livsmiljöer kan effektbedömningen behöva göras både på områdes- och på populationsnivå. Valet av rumsliga och tidsmässiga skalor för bedömningen kan behöva variera beroende på art, och kopplas till artens rumsliga utbredning och längden på artens livscykel.

Vilken detaljeringsnivå bör miljökonsekvensbeskrivningen ha för att göra mest nytta som beslutsunderlag? Exempelvis geografisk upplösning, tematisk inriktning, dokumentets omfattning.

- Bedömningen av effekter kan behöva göras både på områdes- och populationsnivå för att fånga in relevanta miljöeffekter. Fokus bör framför allt ligga på de arter och livsmiljöer som är känsligast, dvs. de arter som kan påverkas av störning från vindkraft, områden som är viktiga för sådana populationer, samt arter och livsmiljöer som är hotade. Om vindparken planeras i ett marint skyddat område bör särskilt fokus läggas på att bedöma effekter på utpekade bevarandevärden.

Kap 2 Bedömningsgrunder och metod.

Finns särskilda bedömningsgrunder för de uppräknade miljöaspekterna som behöver beaktas särskilt i arbetet?

- Gällande ekosystemkomponenten fisk kan fler arter behöva inkluderas, framför allt gällande demersala (bottennära) arter där enbart torsk nu omnämns. I synnerhet rödlistade arter (exempelvis många arter av broskfisk) och även arter som är viktiga för ekosystemens funktion (exempelvis stora rovfiskar) kan behöva inkluderas i bedömningen. Detta gäller framför allt i Västerhavet där artrikedomen är betydligt högre än i övriga havsområden.

Miljökonsekvensbeskrivningen föreslås omfatta en miljöbedömning enligt kap. 6 miljöbalken kompletterad med en bedömning av sociala och ekonomiska effekter. Finns alternativa eller kompletterande ansatser och metoder som borde beaktas i arbetet?

- SLU har inga synpunkter i den frågan.

Vilka är de viktigaste aspekterna att beakta vid hantering av osäkerheten i miljöbedömningen?

- Det finns fortfarande stora kunskapsluckor om utbredningen av arter och livsmiljöer, arters interaktioner, och empiriska underlag gällande påverkan från vindkraft och andra faktorer på arter och livsmiljöer i svenska hav. Det råder även stora osäkerheter kring kumulativa effekter av mänsklig påverkan.
- I synnerhet de accelererande klimatförändringarna har stor potential att påverka arter, livsmiljöer och ekosystemfunktioner, vilket gör bedömningar av miljöeffekter över tid osäkra. I det här sammanhanget är det viktigt att inte bara beakta vindkraftens direkta effekter på ekosystemen, utan även de indirekta positiva effekterna de medför genom minskade koldioxidutsläpp.

Kap 3 Kunskapsunderlag.

Finns kunskapskällor och underlag att använda i miljöbedömningen som HaV bör ta del av?

- Kartorna över ekosystemkomponenter inom Symphony har i många fall grov upplösning och/eller hög osäkerhet. Det kan därför vara bra att uppdatera kartorna över ekosystemkomponenterna så långt som möjligt. Bland annat inom projektet Nationell marin kartering har vissa nya kartunderlag tagits fram som kan vara användbara. Det är av mycket stor vikt att detta strukturerade kartläggningsarbete fortsätter, för att bedömningsunderlagen kontinuerligt ska kunna förbättras.

Kap 4 Förhållande till planer och policyer.

Behöver något lyftas särskilt i arbetet, i synnerhet vad gäller hur andra planer och policyer påverkar avgränsning av miljökonsekvensbeskrivningen?

- Kopplingen till arbetet med att utveckla nätverket av marina skyddade områden, där 30 % av havsområdena ska skyddas till 2030 och en tredjedel av områdena ska ha strikt skydd, är viktig att belysa. Exempelvis är det viktigt att klargöra i vilken mån vindkraften kan kombineras med marint områdesskydd, och under vilka förutsättningar, där utgångspunkten behöver vara bevarandemålen inom områdesskyddet.

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av dekan Torleif Härd efter föredragning av koordinator Linda Ferngren. Innehållet har utarbetats av forskare Ulf Bergström vid institutionen för akvatiska resurser.

Torleif Härd

Linda Ferngren